

Krzysztof O. Pokorski¹

UTRATA URZĘDU KOŚCIELNEGO²

Streszczenie

W Kościele funkcjonuje wiele służb, zadań i funkcji. Urząd kościelny jest zadaniem ustanowionym na stałe z postanowienia Bożego lub kościelnego dla realizacji celu duchowego. Istotnymi elementami urzędu kościelnego jest zadanie kościelne, ustanowienie Boże lub kościelne, stałość urzędu, cel duchowy oraz podmiot pełniący urząd.

Dobro społeczności Kościoła oraz godność urzędów kościelnych domagają się, aby ich sprawowanie cechowało się stabilnością. Jednakże zasada stabilności urzędu nie jest bezwzględna. Warto więc przypomnieć, czym jest „urząd kościelny” oraz w jaki sposób można go utracić. Można wskazać kilka możliwości utraty urzędu kościelnego. Są to: utrata urzędu z natury rzeczy, rezygnacja, przeniesienie, usunięcie, pozbawienie. Analiz przepisów prawa dotyczących powierzenia urzędu kościelnego, jego wymogów i warunków przedstawiono już wiele. Dlatego w niniejszym artykule istotną kwestią jest utrata urzędu kościelnego.

Słowa klucze: urząd kościelny, utrata, rezygnacja, przeniesienie, usunięcie, pozbawienie

Abstract

THE LOSS OF THE CHURCH OFFICE

There are many services, tasks and functions in the Church. The ecclesiastical office is a task established permanently from a divine or ecclesiastical provision for the attainment of a spiritual goal. Essential elements of a church office are church tasks, divine or ecclesiastical establishments, constitution of the office, spiritual purpose and the entity performing the office.

1 Ks. dr Krzysztof Oskar Pokorski, Wiceoficjał w Metropolitalnym Sądzie Biskupim Archidiecezji Szczecińsko-Kamieńskiej, wykładowca w Wyższej Szkole Administracji Publicznej w Szczecinie; ORCID: 0000-0003-3734-1573. Adres do korespondencji: Sąd Metropolitalny Szczecińsko-Kamieński, 70-485 Szczecin, ul. Królowej Korony Polskiej 28 E, e-mail: xkpokorski@gmail.com.

2 Niniejszy artykuł jest częścią rozważań, które autor artykułu podjął w pracy doktorskiej *Votum separatum w kano-nicznym procesie o nieważność małżeństwa*.

The good of the Church's community and the dignity of ecclesiastical offices demand that their exercise be stable. However, the principle of stability of the office is not absolute. It is worth recalling what a "church office" is and how it can be lost. Can be indicate several possibilities of losing the church office. These are: loss of office by the nature of things, resignation, transfer, removal, deprivation. Analyzes of the legal provisions regarding entrusting to the ecclesiastical office, its requirements and conditions have already been presented. In this article an important issue is the loss of the ecclesiastical office.

Keywords: church office, loss, resignation, transfer, removal, deprivation

Wstęp

Zagadnienie władzy w Kościele związane jest ze sprawowanymi w nim urzędami. Pełnienie powierzonych zadań i funkcji związane jest także z wymogami i procedurą konieczną do prawidłowego i zgodnego z prawem objęciem urzędu kościelnego. Istotne jest więc przedstawienie samego terminu „urzędu kościelnego”. Przedstawiono już wiele rozważań dotyczących powierzenia urzędu kościelnego, jego wymogów i warunków. Stąd warto spojrzeć na sytuację jego utraty. Niniejszy artykuł jest analizą kodeksowych przepisów dotyczących utraty urzędu, którego cechą jest przecież *stabiliter constitutum*.

1. Pojęcie urzędu kościelnego

Z pojęciem władzy w Kościele ściśle związane jest pojęcie urzędu kościelnego. To właśnie piastowany urząd aktualizuje sprawowaną władzę. W Kościele funkcjonuje wiele służb, zadań i funkcji. Wszystkie one wzajemnie się uzupełniają, pozostając w podporządkowaniu hierarchicznym, wypełniają swoje zadania uswięcenia, nauczania i rządzenia. Właśnie dlatego akty władzy kościelnej mogą zostać zrealizowane zgodnie z potrzebami Kościoła dzięki urzędom kościelnym³.

Zgodnie ze stwierdzeniem prawodawcy „urząd kościelny jest jakimkolwiek ustanowionym na stałe zadaniem z postanowienia czy to Bożego, czy kościelnego dla realizacji celu duchowego”⁴. Tak wyrażona definicja wskazuje na kilka elementów konstytutywnych urzędu kościelnego. Zaliczają się do nich: zadanie kościelne, ustanowienie Boże lub kościelne, stałość urzędu, cel duchowy, podmiot pełniący urząd⁵.

3 Remigiusz Sobański, *Kościół jako podmiot prawa: elementy eklezjologii prawnej* (Warszawa: Akademia Teologii Katolickiej, 1983), 149–165.

4 „Codex Iuris Canonici auctoritate Ioannis Paulii PP. II promulgatus”, *Acta Apostolicae Sedis* 75, 2 (1983): 1–317, przekład polski zatwierdzony przez Konferencję Episkopatu Polski (Poznań, 2008) (dalej CIC), c. 145 §1; „Codex Iuris Canonici Pii X Pontificis Maximi iussu digestus, Benedicti PP. XV auctoritate promulgatus”, *Acta Apostolicae Sedis* 9, 2 (1917): 3–521 (dalej CIC/17), c. 147 §2: *Nomine canonicae provisionis venit concessio officii ecclesiastici a competenti auctoritate ecclesiastica ad normam sacrorum canonum facta*.

5 Mirosław Sitarz, „Urząd kościelny”, w: *Słownik Prawa Kanonicznego* (Warszawa: Instytut Wydawniczy Pax, 2004), kol. 186.

Pierwszym elementem konstytuującym urząd kościelny jest *munus* (zadanie). Prawodawca określa, że ma to być jakiegokolwiek zadanie zlecone do realizacji. Urząd kościelny jest zadaniem, które zostało powierzone przez władzę kościelną. Ma być spełnione dla dobra i w imię Kościoła. Zadanie kościelne ma charakter publiczny, ponieważ urząd został utworzony lub uznany przez władzę kościelną, a także dlatego, że jego założone cele mają publiczną naturę. W związku z tym, że ma charakter publiczny i wykonywany jest w imieniu Kościoła, uściśla się go określeniem „kościelny”⁶.

Następnym elementem wynikającym z definicji urzędu kościelnego jest jego ustanowienie. Prawodawca stwierdza, że obowiązki i prawa właściwe każdemu urzędowi kościelnemu są określane albo samym prawem, którym urząd ustanowiono, albo dekretem kompetentnej władzy, którym jest on równocześnie ustanowiony i nadany⁷. Prawa i obowiązki wynikające z urzędu wynikają z jego pochodzenia. Kościół wyposażony jest z mocy Bożej we władzę i dlatego urzędy papieża, kolegium biskupów i biskupa uznawane są za pochodzące z Bożego ustanowienia. Wszystkie inne urzędy powołane zostały przez kompetentną władzę dla spełnienia misji Kościoła. Ustanowienie urzędu dokonuje się mocą ustawy, dekretu administracyjnego, prawa zwyczajowego lub statutów⁸.

Kolejną cechą kościelnego urzędu jest jego *stabiliter constitutum* (stałość)⁹. Urząd istnieje niezależnie od osób go piastujących. Raz powołany do istnienia trwa. Rozróżnia się w tej materii wymiar obiektywny i subiektywny. Stałość obiektywna związana jest z samym urzędem i określa jego trwałość i ciągłość. Natomiast wymiar subiektywny związany jest z osobą i dotyczy wykonalności zadań związanych z urzędem kościelnym. W ten sposób możliwe jest określanie czasu, na jaki urząd jest powierzony, lub jego kadencyjność. Prawodawca wyróżnia więc trzy rodzaje urzędów: powierzone na czas nieokreślony¹⁰, powierzone na czas określony¹¹ oraz te, których trwanie zależy od uznania władzy kościelnej¹². Stałość urzędu jest więc wyrazem troski o zapewnienie praw pełniącym urząd oraz tym, dla których dobra został utworzony¹³.

Ważnym elementem konstytutywnym urzędu kościelnego jest jego cel. Prawodawca w definicji urzędu określa, że jego celem jest cel duchowy, czyli zbawienie dusz. Realizacja tego zadania może polegać na sprawowaniu władzy, funkcjach administracyjnych,

6 Janusz Sądel, *Kanoniczne powierzenie urzędu kościelnego w kodeksach Prawa Kanonicznego z 1917 i 1983 r. (studium historyczno-prawne)* (Rzeszów: Bonus Liber, 2008), 200; zobacz Krzysztof O. Pokorski, „Źródła władzy sędziowskiej biskupa”, *Człowiek – Rodzina – Prawo* 11 (2013): 25–31, dostęp 30.01.2019, http://www.kul.pl/files/192/public/NUMER_11_2013.pdf.

7 CIC, c. 145 §2; Tomaso Vanzetto, „Provvisione e cessazione dell'ufficio ecclesiastico”, *Quaderni di diritto ecclesiale* 24, 1 (2011): 72–95.

8 Remigiusz Sobański, „Komentarz do c. 145”, w: *Komentarz do Kodeksu prawa kanonicznego*, t. 1, *Normy Ogólne*, red. Józef Krukowski (Poznań: Pallottinum, 2003), 234–235.

9 CIC, c. 145 §1; Juan Ignacio Arieta, „Komentarz do c. 145”, w: *Kodeks Prawa Kanonicznego. Komentarz*, red. Piotr Majer (Kraków: Wolters Kluwer, 2011), 164.

10 CIC, c. 522.

11 CIC, c. 477 §1, c. 492 §2, c. 494 §2, c. 501 §1, c. 502 §1, c. 513 §1, c. 554 §2, c. 624 §1, c. 1422.

12 CIC, c. 477 §1, c. 485, c. 552, c. 554, c. 563, c. 572, c. 682 §2.

13 Sądel, *Kanoniczne powierzenie*, 206–207.

zadaniach duszpasterskich i liturgicznych, a nawet na zarządzaniu majątkiem kościelnym. Wszystkie powyższe działania mają dążyć do większego dobra wierzących oraz ich zbawienia¹⁴.

Do wypełnienia zadań wynikających z urzędu musi on być przypisany podmiotowi fizycznemu. Urząd istnieje niezależnie od osoby go piastującej, jednak jego wypełnienie zależy od konkretnego tytulariusza określonego zadania lub funkcji. Wakat urzędu jest więc momentem, w którym nie jest on wykonywany, choć faktycznie istnieje. Dopiero nadanie urzędu osobie fizycznej powoduje jego spełnianie¹⁵.

Urzędy kościelne są generalnie jednoosobowe, jednak mogą być pełnione przez organy kolegialne. Takim przykładem są dykasterie, konferencje episkopatu, kolegia konsultorów itp. Składają się one z wielu podmiotów, choć nie zawsze piastują urząd we właściwym sensie¹⁶. Wśród zadań wynikających ze sprawowania urzędu znajdują się te, które są udziałem we władzy rządzenia oraz te, które związane są z wypełnieniem posług liturgicznych w Kościele, zadania uświęcania czy nauczania. Rozróżnienie w urzędach stanowi także to, czy mogą być sprawowane tylko przez duchownych oraz czy też przez duchownych i świeckich¹⁷. Zawsze jednak urząd kościelny jest spełnianiem zadania, które wykonywane jest dla dobra wierzących.

2. Utrata

Wykonywanie urzędu kościelnego jest sposobem wypełniania obowiązków i służby na rzecz Ludu Bożego. Trwanie w pełnieniu urzędu zależy więc nie tylko od przymiotów osobistych pełniącego urząd, ale także od owocności jego posługi¹⁸. Rozważając tematykę sprawowania urzędu, należy przypomnieć, że aby dany urząd mógł być ważnie powierzony do sprawowania, musi najpierw zaistnieć jego wakans lub inne sytuacje, które są podstawą zamiany w osobie piastującej urząd. Nie można bowiem powierzać urzędu, który jest ważnie sprawowany przez inną osobę. Stąd warto wskazać ogólne kwestie dotyczące utraty urzędu kościelnego, bez szczegółowej ich analizy. Wyróżnia się kilka przyczyn powodujących wakans urzędu. Są to: utrata urzędu z natury rzeczy, rezygnacja, przeniesienie, usunięcie, pozbawienie¹⁹.

„Utratę urzędu można określić jako zdarzenie prawne, którego następstwem jest opróżnienie urzędu. Zdarzenie to zależne jest od woli piastującego urząd lub przeło-

---

14 Sobański, „Komentarz do c. 145”, 235.

15 Sądel, *Kanoniczne powierzenie*, 208–210.

16 Arieta, „Komentarz do c. 145”, 164.

17 CIC, c. 129; Józef Krukowski, *Prawo administracyjne w Kościele* (Warszawa: Wydawnictwo Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego, 2011), 61.

18 Marian Żurowski, *Problem władzy i powierzenia urzędów w Kościele katolickim* (Kraków: Wydawnictwo Apostolstwa Modlitwy, 1984), 250.

19 CIC, c. 184 §1; Juan Ignacio Arrieta, „Komentarz do c. 184”, w: *Codice di Diritto Canonico e leggi complementari comentato*, red. Juan Ignacio Arrieta (Roma: Coletti a San Pietro, 2004), 174–175; Sądel, *Kanoniczne powierzenie*, 303.

zonego, kiedy indziej dokonuje się siłą samego faktu”²⁰. Przyczyną utraty urzędu mogą być zdarzenia niezależne od osoby piastującej urząd, wymogi prawne lub dobrowolne decyzje. Aby jednak utrata urzędu stała się faktem, konieczny jest akt formalny wydany przez kompetentną władzę. Rodzaj takiego aktu zależy od władzy go wydającej. Może on przybrać formę dekretu administracyjnego lub wyroku sądowego. Za ledwie w dwóch przypadkach władza kościelna nie jest zobligowana do udziału w procedurze utraty urzędu²¹. Konsekwencją utraty urzędu, oprócz wspomnianego już wakansu, jest także utrata wszystkich uprawnień związanych z urzędem. Wszelkie czynności podejmowane po utracie urzędu tracą moc prawną. Osoba, która utraciła urząd, może odwołać się od decyzji kompetentnej władzy. Sposobem dochodzenia swoich praw jest rekurs administracyjny lub w przypadku wyroku – apelacja²².

Prawodawca wskazuje na utratę urzędu z natury rzeczy. Do tej kategorii zalicza utratę urzędu przez śmierć, osiągnięcie określonego wieku, upływ wyznaczonego czasu, ustanie władzy przez powierzającego urząd. Są to sposoby utraty urzędu, które są niezależne od osoby pełniącej urząd. Pierwszym sposobem utraty urzędu jest śmierć jego tytulariusza. Potwierdzony fakt śmierci jest jednocześnie potwierdzeniem zawakowania urzędu²³.

Utrata urzędu związana jest także z momentem osiągnięcia odpowiedniego wieku. Granice wieku do pełnienia urzędów w Kościele określa prawo powszechne lub partykularne²⁴. Ukończenie odpowiedniej ilości lat życia nie jest jednak jednoznaczne z utratą urzędu. Pełniący urząd powinien po osiągnięciu stosownego wieku złożyć rezygnację²⁵. Jeśli jednak rezygnacji nie złożył, urząd sprawuje w sposób ważny i godziwy. Dopiero po otrzymaniu pisemnego zawiadomienia wydanego przez kompetentną władzę o zwolnieniu z urzędu, osoba piastująca urząd może go opuścić²⁶. Do momentu pisemnego zwolnienia z urzędu można mówić o milczącym przedłużeniu w jego sprawowaniu²⁷.

Kolejny sposób utraty urzędu odnosi się do urzędów powierzonych na czas określony, czyli kadencję. Zakres czasowy obejmujący kadencję określa prawo powszechne lub partykularne²⁸. Nominacja na urząd po upływie wyznaczonego czasu musi być dokonana na nowo. Jednakże skutek prawny utrata urzędu osiąga dopiero od momentu potwierdzenia dokonanego na piśmie przez kompetentną władzę²⁹. Utrata urzędu dokonuje się także w sytuacji, gdy urząd został nadany przez kompetentną władzę do czasu ustania owej władzy. Ustanie władzy, która nadała urząd, jest faktycznym momentem utraty urzędu³⁰.

20 Edward Szafranski, *Podręcznik prawa kanonicznego*, t. 1 (Warszawa: Akademia Teologii Katolickiej, 1985), 272.

21 CIC, c. 189, c. 481.

22 Sądel, *Kanoniczne powierzenie*, 310.

23 CIC, c. 416, c. 430.

24 Sobański, „Komentarz do c. 185”, 275.

25 Dla przykładu: CIC, c. 354, c. 401 §1, c. 411, c. 538 §3; Vanzetto, *Provisione e cessazione*, 90.

26 CIC, c. 186.

27 Arrieta, „Komentarz do c. 186”, 189.

28 Dla przykładu: CIC, c. 494 §1, c. 522

29 Żurowski, „*Problem władzy*”, 252.

30 Sądel, *Kanoniczne powierzenie*, 314.

Prawodawca przyznaje osobom pełniącym jakikolwiek urząd prawo do ustąpienia z danego urzędu³¹. *Renuntiatio* (rezygnacja) to świadome i dobrowolne zrzeczenie się urzędu kościelnego i przyjęte przez właściwą władzę³². Zrzeczenie się urzędu nie może dokonać się w sposób pochopny, nieprzemyślany lub przez wymuszenie czy wyłudzenie. Wymogiem tego aktu jest więc *iusta causa* – słuszna przyczyna³³. Za ważną i słuszną przyczynę uznać można trwanie na urzędzie wbrew własnej woli, co skutkuje szkodą dla piastującego urząd oraz dla wspólnoty wierzących.

Do ważności rezygnacji prawodawca wymaga, aby spełnione zostały warunki wymagane do ważności czynności prawnej. Rezygnacja musi zostać złożona przez osobę do tego zdolną, powinna zawierać elementy konstytutywne aktu prawnego oraz spełnione muszą zostać wszelkie formalności i inne przewidziane warunki³⁴. Kolejne wymogi stawiane do ważności rezygnacji z urzędu to pełnia władz umysłowych, pełna dobrowolność i odsunięcie możliwości symonii. Nieważna jest także rezygnacja złożona pod wpływem ciężkiej i niesprawiedliwej bojaźni, podstęp lub istotnego błędu³⁵. Konieczne jest także, aby rezygnacja dokonana została na piśmie, ewentualnie ustnie w obecności dwóch świadków³⁶.

Rezygnacja uzyskuje moc prawną, gdy została złożona wobec kompetentnej władzy i przez nią przyjęta. Właściwa władza ma prawo do oceny argumentów i racji złożenia rezygnacji. Dlatego samo złożenie pisma nie wiąże władzy i nie jest równoznaczne z przyjęciem rezygnacji z urzędu³⁷. *Renuntiatio* osiąga swój skutek, gdy pełniący urząd otrzymał od kompetentnej władzy powiadomienie o przyjęciu jego rezygnacji³⁸.

Kompetentna władza ma prawo do przeniesienia osoby piastującej urząd. *Translatio* (przeniesienie) to akt prawny, mocą którego władza zwalnia kogoś z pełnionego dotychczas urzędu i jednocześnie powierza mu inny³⁹. Akt ten zawiera w sobie dwa następujące po sobie zdarzenia prawne. Najpierw następuje utrata urzędu dotąd zajmowanego, a następnie powierzenie nowego⁴⁰. Skutkiem więc jest objęcie w posiadanie nowego urzędu i wakatu poprzedniego. Przeniesienie osiąga skutek prawny w momencie kanonicznego objęcia w posiadanie nowego urzędu. W ten sposób następuje także kanoniczny wakatu urzędu dotąd zajmowanego⁴¹.

---

31 CIC, c. 187.

32 Pawluk, *Prawo Kanoniczne*, 310.

33 CIC, c. 187: *Quisquis sui compos potest officio ecclesiastico iusta de causa renuntiare*; Sobański, „Komentarz do c. 187”, 276.

34 CIC, c. 124 §1; Pio Vito Pinto, „Komentarz do c. 124”, w: *Commento al Codice di Diritto Canonico*, red. Pio Vito Pinto (Città del Vaticano: Libreria Editrice Vaticana, 2001), 76.

35 CIC, c. 188.

36 Sądel, *Kanoniczne powierzenie*, 315.

37 Arrieta, „Komentarz do c. 189”, 190; Żurowski, *Problem władzy*, 255.

38 CIC, c. 189.

39 Pawluk, *Prawo Kanoniczne*, 311.

40 Arrieta, „Komentarz do c. 190”, 191.

41 Żurowski, *Problem władzy*, 259.

Relacja między organem władzy, który dokonuje przeniesienia na inny urząd, a pełniącym urząd dotychczas stwarza dwie możliwości. Przeniesienie zgodne z wolą przenoszonego oraz dokonane wbrew jego woli. W pierwszej sytuacji, gdy zmiana dokonuje się za zgodą obu stron, zachowane zostają ogólne normy prowizji kanonicznej. Nie zostaje wprowadzona specjalna procedura, a jako motywacja wystarcza jakakolwiek słuszna przyczyna⁴². W przypadku, gdy przeniesienia ma się dokonać wbrew woli piastującego urząd, konieczne jest postępowanie zgodne z procedurą przewidzianą prawem. Do takiego przeniesienia konieczne jest wystąpienie nie tylko słusznej, ale poważnej przyczyny (*gravis causa*), którą należy przedstawić i uargumentować pisemnie. Przeniesienie wbrew woli pełniącego urząd może dokonać się na drodze karnej lub administracyjnej⁴³.

Pełnienie urzędu kościelnego powinno mieć charakter stały. Podstawą tej stabilności jest dobro wierzących oraz właściwe funkcjonowanie danego urzędu. Jeżeli powyższe zadania nie są realizowane, przełożony kościelny ma prawo, a nawet obowiązek, zdjąć z urzędu osobę niewypełniającą swojego zadania⁴⁴. Usunięcie (*amotio*) jest utratą urzędu kościelnego dokonaną wbrew woli dotychczas go piastującego, bez nadania innego urzędu. Nie jest to wymiar kary, lecz troska o dobro wierzących⁴⁵. Utrata urzędu dokonuje się mocą dekretu kompetentnej władzy lub na mocy prawa.

Kompetentna władza w trosce o dobro wierzących i Kościoła może dokonać usunięcia z urzędu, zachowując procedurę administracyjną. Warunkiem usunięcia jest wystąpienie poważnej przyczyny (*gravis causa*)⁴⁶. Także w tym przypadku zachować należy formę pisemną dekretu⁴⁷. Skuteczność prawną dekret usunięcia z urzędu uzyskuje w momencie poinformowania zainteresowanego na piśmie o decyzji kompetentnej władzy⁴⁸.

Prawodawca podaje także sytuacje, w których usunięcie z urzędu następuje na podstawie przepisu prawa (*ipso iure*). Mocą samego prawa z urzędu kościelnego zostaje usunięty ten, kto utracił stan duchowny, publicznie odstąpił od wiary katolickiej lub wspólnoty z Kościołem oraz duchowny, który usiłował zawrzeć małżeństwo, choćby tylko cywilne⁴⁹. Jeśli powyższe czyny są publiczne i można je udowodnić, utrata urzędu następuje przez sam fakt popełnienia danego czynu. Do pełnej skuteczności usunięcia z urzędu konieczna jest jednak w jakimś stopniu interwencja władzy kościelnej. Tak więc podstawą do usunięcia z urzędu *ipso iure* jest dekret potwierdzający utratę stanu

42 Sądziel, *Kanoniczne powierzenie*, 320.

43 Sobański, „Komentarz do c. 190”, 280.

44 Pawluk, *Prawo Kanoniczne*, 312.

45 Sobański, „Komentarz do c. 192”, 281.

46 Przykładowe przyczyny usunięcia z urzędu podaje CIC, c. 1741, a także c. 253 §3.

47 CIC, c. 193 §4; Żurowski, *Problem władzy*, 261.

48 Arrieta, „Komentarz do c. 193”, 193.

49 CIC, c. 194 §1; Karolina Rudzińska, „Kara wydalenia ze stanu duchownego”. *Prawo Kanoniczne* 1–2 (2010): 203–231.

duchownego⁵⁰. W przypadku odstąpienia od wiary i próby zawarcia małżeństwa akt władzy ma charakter deklaracyjny⁵¹.

Utrata urzędu może przybrać także formę *privatio ab officio* (pozbawienia urzędu). Jest to jedna z kar ekspiacyjnych⁵² przewidziana za poważne przestępstwa⁵³. Pozbawienie urzędu może zostać wymierzone na czas określony dekretem administracyjnym. Natomiast gdy pozbawienie ma skutek stały, musi zostać wymierzone drogą sądową przez wydanie prawomocnego wyroku. Osoba, która została usunięta z urzędu, traci wszelkie prawa związane z urzędem, a sam urząd staje się wakującym.

Procedura pozbawienia urzędu kościelnego jest określona postępowaniem w sprawach karnych⁵⁴. Wymagane jest formalne oskarżenie dokonane przez promotora sprawiedliwości, przeprowadzenie postępowania informacyjnego oraz decyzja o przeprowadzeniu procesu i ewentualne wydanie wyroku⁵⁵. Celem pozbawienia urzędu kościelnego jest nie tylko ukaranie winnego danego czynu, ale także przywrócenie sprawiedliwości i naprawa porządku publicznego⁵⁶.

Zakończenie

Dobro społeczności Kościoła oraz godność urzędów kościelnych domaga się, aby ich sprawowanie cechowało się stabilnością. Przyjęta przez prawodawcę zasada *stabilliter constitutum* nie ma jednak charakteru bezwzględnego. Kanoniczny porządek prawny przewiduje w określonych sytuacjach odejście od tej zasady. Procedury wskazane przez prawodawcę mają dwojaki cel. Po pierwsze, chronić ową stabilność urzędu i nie pozwolić, aby ich zmiany zachodziły zbyt łatwo i bez przemyślenia. Po drugie, mają za zadanie troszczyć się o dobro Kościoła i wspólnoty wiernych, aby w koniecznych przypadkach reagować dla jeszcze większego dobra.

Bibliografia

Arrieta, Juan Ignacio. „Komentarz do c. 126–196”. W: *Codice di Diritto Canonico e legii complementari comentato*, red. Juan Ignacio Arrieta, 140–181. Roma: Coletti a San Pietro, 2004.

---

50 Krzysztof Nykiel, „Przyczyny i procedura wydalania duchownych według norm i praktyki Kongregacji Nauki Wiary”, *Prawo Kanoniczne* 3–4 (2011): 31–52.

51 Arrieta, „Komentarz do c. 194”, 194.

52 CIC, c. 1336 §1 n. 2; Vanzetto, *Provvisone e cessazione*, 95.

53 CIC, c. 1364 §1, c. 1387, c. 1389 §1, c. 1394 §1, c. 1396, c. 1397, c. 1457, c. 1367, c. 1370 §1, c. 1395; Jerzy Syryjczyk, „Pojęcie przestępstwa w świetle Kodeksu Prawa Kanonicznego Jana Pawła II”. *Prawo Kanoniczne* 1–2 (1985): 83–96.

54 CIC, c. 1717–1731; Artur Miziński, „Normy własne kanonicznego procesu karnosądowego”, *Prawo – Administracja – Kościół* 10–11, 2–3 (2002): 141–174.

55 Żurowski, *Problem władzy*, 264.

56 Sądel, *Kanoniczne powierzenie*, 343.

- Arrieta, Juan Ignacio. „Komentarz do c. 129–196”. W: *Kodeks Prawa Kanonicznego. Komentarz*, red. Piotr Majer, 150–195. Kraków: Wolters Kluwer, 2011.
- „Codex Iuris Canonici auctoritate Ioannis Paulii PP. II promulgatus”. *Acta Apostolicae Sedis* 75, 2 (1983): 1–317, przekład polski zatwierdzony przez Konferencję Episkopatu Polski, Poznań: Pallottinum, 2008.
- „Codex Iuris Canonici Pii X Pontificis Maximi iussu digestus, Benedicti PP. XV auctoritate promulgatus”. *Acta Apostolicae Sedis* 9, 2 (1917): 3–521.
- Krukowski, Józef. *Prawo administracyjne w Kościele*. Warszawa: Wydawnictwo Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego, 2011.
- Miziński, Artur. „Normy własne kanonicznego procesu karnosądowego”. *Prawo – Administracja – Kościół* 10–11, 2–3 (2002): 141–174.
- Nykiel, Krzysztof. „Przyczyny i procedura wydalania duchownych według norm i praktyki Kongregacji Nauki Wiary”. *Prawo Kanoniczne* 3–4 (2011): 31–52.
- Pawluk, Tadeusz. *Prawo Kanoniczne według Kodeksu Jana Pawła II*. T. 1. *Zagadnienia wstępne i normy ogólne*. Olsztyn: Warmińskie Wydawnictwo Diecezjalne, 1985.
- Pinto, Pio Vito. „Komentarz do c. 1–203”. W: *Commento al Codice di Diritto Canonico*, red. Pio Vito Pinto, 1–109. Città del Vaticano: Libreria Editrice Vaticana, 2001.
- Pokorski, Krzysztof O. „Źródła władzy sędziowskiej biskupa”. *Człowiek – Rodzina – Prawo* 11 (2013): 25–31. Dostęp 30.01.2019. http://www.kul.pl/files/192/public/NUMER_11_2013.pdf.
- Rudzińska, Karolina. „Kara wydalania ze stanu duchownego”. *Prawo Kanoniczne* 1–2 (2010): 203–231.
- Sądel, Janusz. *Kanoniczne powierzenie urzędu kościelnego w kodeksach Prawa Kanonicznego z 1917 i 1983 r. (studium historyczno-prawne)*. Rzeszów: Bonus Liber, 2008.
- Sitarz, Mirosław. „Urząd kościelny”. W: *Słownik Prawa Kanonicznego*. (kol. 186). Warszawa: Instytut Wydawniczy Pax, 2004.
- Sitarz, Mirosław. „Usunięcie”. W: *Słownik Prawa Kanonicznego*. (kol. 186–187). Warszawa: Instytut Wydawniczy Pax, 2004.
- Sobański, Remigiusz. „Komentarz do c. 1–34”. W: *Komentarz do Kodeksu prawa kanonicznego*. T. 1. *Normy Ogólne*, red. Józef Krukowski, 43–93. Poznań: Pallottinum, 2003.
- Sobański, Remigiusz. „Komentarz do c. 94–203”. W: *Komentarz do Kodeksu prawa kanonicznego*. T. 1. *Normy Ogólne*, red. Józef Krukowski, 160–296. Poznań: Pallottinum, 2003.
- Sobański, Remigiusz. *Kościół jako podmiot prawa: elementy eklezjologii prawnej*. Warszawa: Akademia Teologii Katolickiej, 1983.
- Syryjczyk, Jerzy. „Pojęcie przestępstwa w świetle Kodeksu Prawa Kanonicznego Jana Pawła II”. *Prawo Kanoniczne* 1–2 (1985): 83–96.
- Sztafrowski, Edward. *Podręcznik prawa kanonicznego*. T. 1. Warszawa: Akademia Teologii Katolickiej, 1985.
- Vanzetto, Tomaso. „Provvisione e cessazione dell'ufficio ecclesiastico”. *Quaderni di diritto ecclesiale* 24, 1 (2011): 72–95.
- Żurowski, Marian. *Problem władzy i powierzenia urzędów w Kościele katolickim*. Kraków: Wydawnictwo Apostolstwa Modlitwy, 1984.